

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Kuuloliitto näkee, että on hyvä, että pykälätasolla määritellään tarkemmin myös ikääntyneille suunnatun kotipalvelun sisältöjä. On hyvä, että pykälässä korostetaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista eri keinoilla. Kuuloliitto näkee, että esityksen perusteluissa olisi hyvä tarkentaa, mitä toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta voisi olla. Kuuloliitto esittää, että kotihoidon työntekijöiden ikääntyneen asiakkaan kuulon apuvälineen käytössä tukeminen tulee nähdä pykälässä määriteltynä toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävänä toimintana. Parhailaan STM:n toimeksiantamana on käynnissä Valtakunnallisten yhtenäisten kuntoutukseen ohjautumisen perusteiden luominen. Osana tätä työskentelyä on käynnissä myös kuulon kuntoutuksen työryhmä. Työryhmän kokoontumisissa on tullut näkyviin se, että ikääntyneet tarvitsevat enemmän tukea ja ohjausta kuulon apuvälineiden käytön tukemisessa. Kuulonkuntoutuksen resurssit eivät yksinään riitä tähän työhön vaan olisi hyvä, että myös muut ikääntyneiden kanssa työskentelevät ammattiryhmät, kuten kotihoidon työntekijät, osaisivat tukea ikääntyneen kuulon apuvälineiden käyttöä. Esimerkiksi kuulokojeen laittaminen korvaan aamulla ja ottaminen pois illalla vastaa kuulovammaisen ikäihmisen kohdalla toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävää ja ylläpitävää toimintaa. Kuuloliitto yhtyy kuitenkin monen tahon esittämiin näkemyksiin siitä, että erikseen määritellyt tukipalvelut pykälässä 19 a voivat tuoda ongelmia lain soveltamisen kohdalla. Erityisesti tämä koskee tukipalveluihin kirjattua osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää tai tukevaa palvelua. Mitä sillä konkreettisesti tarkoitetaan? Kuuloliitto esittää, että kuulon ja muiden apuvälineiden käytössä tukeminen tulee kuulua kotihoidon kotipalveluiksi määriteltyn

toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävään ja ylläpitävään toimintaan. Ikääntyneen kuulon apuvälineiden käytössä tukemisesta ei saa laskuttaa erikseen, vaan sen tulee kuulua kotihoidon ikääntyneelle antamaan kotipalveluun. Pykälässä todetaan, että kotihoitoa järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sairauden, korkean iän, vamman tai muun vastaavan toimintakykyä alentavan syyn taikka erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Kotihoitoa järjestetään henkilön tarpeen mukaan vuorokaudenajasta riippumatta. Kuuloliitto näkee, että ikäihmisten palveluissa tulee nykyistä paremmin tunnistaa kuulovamma ja sen mukana tuomat haasteet ikääntyneen toimintakykyyn. Kuuloliitto esittää, että tilanteessa, jossa ikäihmisellä on kuntoutusta vaativa kuulovamma, hänen tulee saada kotihoitoa, jos hän ei omatoimisesti kykene laittamaan kuulokojetta korvaansa tai ottamaan sitä pois. Tutkimukset osoittavat, että ikääntyneiden hoitamaton kuulovamma voi nopeuttaa ikääntyneen kognitiivisen toimintakyvyn heikentymistä. Ikääntyneen kuuloa kuntouttamalla ja kuulon kuntoutusta tukemalla, edistetään ikääntyneen muistia ja toimintakykyä ja mahdollisuuksia toimia omassa ympäristössään.]

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

Kyllä

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

-

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Kuuloliitto näkee hyvänä, että pykälässä on yksilöity se, että hoiva-asumisessa on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut. Kuuloliitto korostaa, että tämän tulee sisältää myös kuulonkuntoutuksen palvelut ja kuulon kuntouttamisen kuulokojeella.]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

-

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Kuuloliitto näkee pykälän tavoitteet hyvänä mutta esittää tarkennuksia sen perusteluihin. Pykälässä todetaan, että turvapalvelun tuottaja vastaa siitä, että: 1) asiakas saa käyttöönsä

yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvan turvalaitteiston sekä riittävästi opastusta ja neuvontaa sen käytössä. Kuuloliitto korostaa, että tämän tulee sisältää myös kuulovammaisille soveltuva turvalaitteisto. Turvapalvelua tuottavien palveluntarjoajien on tunnistettava huonokuuloisuuden yleisyys ikääntyneillä ja huolehdittava, että turvalaitteisto soveltuu myös kuulovammaiselle ikäihmiselle. Kuulokojeen käyttö ei tee ikäihmisestä normaalikuuloista vaan hänellä voi silti olla vaikeuksia saada selvää puheesta, jos turvalaitteistosta tuleva ääni ei ole riittävän selkeä.]

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

-

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

-

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

Kyllä

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

Kyllä

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

-

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

-

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Toimeenpanoon tulee taata riittävät resurssit. Toimeenpanoon panostaminen tulee nähdä hyvinvointi-investointina, joka tuo positiivisia muutoksia ikääntyneen toimintakykyyn. Kotihoidon ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen kuulovammoista ja kuulon apuvälineistä.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

Toimeenpanossa tulee tunnistaa ikääntyneiden kanssa työskentelevien järjestöjen asiantuntemus ja ottaa heidät mukaan vanhuspalvelujen kehittämiseen.

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Kuuloliitto näkee tärkeänä, että esityksessä tarkennetaan hyvin seikkaperäisesti mitä tarkoitetaan omatyöntekijällä ja mitä omatyöntekijän rooliin kuuluu. Jos asiakkaalla on kuulovamma, tulee omatyöntekijän olla perillä kuulovamman vaikutuksista asiakkaan palveluntarpeeseen, toimintakykyyn, apuvälineisiin ja niin edelleen. Lisäksi on tärkeää, että ikääntyneiden parissa työskentelevä omatyöntekijä tunnistaa kuulonkuntoutuksen järjestelmän ja tietää, mitä palveluja kuulovammaisen ikäihminen voi saada. Kuuloliitto näkee hyvänä, että omatyöntekijän tulee toimia asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kuuloliitto korostaa tässä yhteydessä myös sitä, että ikääntyneiden parissa työskentelevien tulee tunnistaa ikääntyneiden kuulovammatilanteiden yksilöllisyys. Osa ikääntyneistä saattaa pärjätä omien kompensatiokeinojen turvin, mutta osa ikääntyneistä kuulovammaisista tarvitsee laajemmin kuulonkuntoutusta tai vammaispalveluna myönnettäviä asunnonmuutostöitä. On tärkeää, että omatyöntekijä osaa ohjata ikääntynyttä palveluissa ja niiden hakemisessa.

Esityksessä tuodaan esiin pykälässä 46 b § Kotikäyntien suunnittelu ja kotihoidon toteuttaminen, että kotikäyntiä toteuttavan tai siihen osallistuvan työntekijän osaaminen tulee vastata kotikäyntiin sisältyvien tehtävien edellyttämää osaamista. Kuuloliitto esittää huolensa siitä, että ikääntyneiden parissa työskentelevillä kotihoidon työntekijöillä ei ole riittävää osaamista kuulokojeista ja muista kuulon apuvälineistä. Kuuloliitto esittää, että osana vanhuspalvelujen kehittämistä tulee varmistaa, että lain pykälien toimeenpanoon varataan riittävät resurssit. Kotihoidon työntekijöiden osaamista kuulon apuvälineistä ja niiden käytössä tukemisesta tulee lisätä.

Esityksessä ehdotetaan, että kotihoitoon kuuluvia kotikäyntejä voidaan toteuttaa osittain virtuaalisesti, jos sellainen palvelujen toteuttamistapa soveltuu asiakkaalle ja jos virtuaalinen kotikäynti vastaa sisällöltään asiakkaan palvelutarvetta. Kuuloliitto suhtautuu myönteisesti erilaisten menetelmien kehittämiseen kotihoidossa. Korostamme kuitenkin sitä, että kuulovammaisten ikäihmisten kohdalla tulee varmistaa mahdollisuus osallistua virtuaalitapaamisiin esteettömästi ja saavutettavasti. Kuulovammaisen ikäihmisen yksilölliset tarpeet, kuten kirjoitustulkkauksen käyttö on varmistettava virtuaalitapaamisissa. Lisäksi Kuuloliitto korostaa sen varmistamista, että kuulovammaisella ikäihmisellä on tosiasialliset ja riittävät digitaidot virtuaalitapaamiseen.

Kuuloliitto näkee, että jatkossa vanhuspalveluissa tulee tunnistaa paremmin ikääntyneiden kuulo-ongelmat sekä huonon kuulon vaikutus ikääntyneen muistiin, tiedonkäsittelyyn ja ylipäätään kognitiiviseen toimintakykyyn. Monesti iäkkään voi olla vaikea tunnistaa heikentynyttä kuuloa. Ikääntyneiden kuulo-ongelmien tunnistamisessa myös muilla tahoilla, kuten ammattilaisilla ja läheisillä, on iso rooli.

Ikääntyneen kuulonkuntoutusta ja kuulon apuvälineiden käyttöä tukemalla, tuetaan myös ikääntyneen muistia ja tiedonkäsittelyä ja parhaimmillaan jopa myöhennetään muistisairauden puhkeamista. Kuuloliitto korostaa sitä, että kuulonkuntoutuksen ammattilaisten lisäksi myös muiden ikääntyneiden kanssa työskentelevien ammattilaisten tulee tunnistaa ikääntyneiden kuulo-ongelmat ja osata tukea kuulon apuvälineiden käytössä.

Esityksessä kirjoitetaan ikääntyneiden asumisen esteettömyyden tärkeydestä. Kuuloliitto korostaa, että asumisen esteettömyys tulee varmistaa myös kuunteluympäristön osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa induktiosilmukkaa asumisyksiköiden yhteisissä tiloissa sekä rakennuksen hyvää akustiikkaa ja valaistusta.

Lavikainen Hanne
Kuuloliitto ry